

Nro. 14.

A' FELS. R. CSÁSZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMEBŐL

Költ Edtsben, Kedden Augustusnak 17^{ik} napján
1802-ik esztendőben

Német Ország.

A Pruszszus seregeknek Hildesheimba és Gos-
lárba való bemenetelek előtt ilyen Királyi Patens
intéztetett ezen új Pruszszus birtokokban lévő Ren-
dekhez es minden lakosokhoz: —

Mi Harmadik *Friedrich Wilhelm*, Isten ke-
gyelmellégéből Pruszszai Király, Brandenburgiai
Márgar f, a' Római Sz. Birodalom Fő-Kamarás-
sa, Valasztó-Fejedelem, &c. A' Hildesheimi
Püspöki Káptalannak, Apáturságo nak, 's több
Papoknak, valamint szintén a' Hildesheimban
es Goslarban lévő, Nemesfégnak, Vasallusoknak,
és minden lakosoknak, Királyi kegyelmünket es
mindea jóra való hajlandóságunkat ajánljuk.

„Minekutánna eö Romai Császári Felsége, és a' Német Birodalom, 's a' Fr. Respublika által, az 1801-ik esztendőben Fébr. 9-ikén költ a' Lunevillei Kötésben, a' köztünk és több más Hatalmasságok között folyt azutánni aikudozásokkal megégygyezölög, olyan határozás állítottódott volna meg, hogy Nékünk és Maradékainknak a' mi Rénus bal mejjékein feküdt, hanem a' közönséges tsendességnek és békeességnek helyreállítottóhatásokra nézve a' Frantzia Respublikának engedtetett tartományainkért és birtokainkért, egyéb tartományokon és helyeken kívül, a' *Hildesheimi* Püspöki Fejedelemség is, fékularizáltatott állapotban, *Goslar* várossalval égygyütt, mint Örökös Fejedelemség, olyan módon általadattasson, hogy örökidökre a' mi uralkodó páltzánk és Királyi Választó = Fejedelmi Házunk alatt maradjon, és Mi 's a' Mi Maradékaink abban mind azokkal a' Fejedelmi és uralkodói fő hatalommal birtunk, a' mellyel egyéb Státusainkban bírunk, és országunk: ehezképpett ezen birtokainkat már most el foglalni, és azokban országói hatalmunknak gyakorlásához kezdeni, jónak találtuk,

„Midön tehát ezt ezen Pátensünknek ereje szerént valósággal tselekezzük, minden külső és belső Rendektől és lakosoktól közönségesen, olyan kegyelmelen mint hathatósággal, kívánjuk, hogy minnyájok magokat uralkodásunknak adják alaja: és meg intünk mindeneket, hogy az ezen foglalásra ki rendeltetett vezéreinknek, fegyveres seregainknak, és Biztosainknak, lemmi modon el ezen ne álljanak; hanem inkább Minket a' magok törvényes Királyoknak és Uralkodójoknak tartsanak. Hozzánk tokélletes engedelmességgel és hűléggel viseltessenek, minden idegen országhoz tartozó Hatalmasságokhoz való folyamodástól magokat tartoztassanak meg, és a' Nékünk tartozó ho-

mágiumot, mihelyest kivánni fogjuk, tegyék le,
&c. —

„Közt Königstergben, Jun. 6: dikán. 1802: ben.
„Friedrich Wilhelm.

A' szükséges változásokat kivévén, a' Müns-
teri, Paderborni, Esseni, Werdeni, Elieni, 's a'
több pótolásúl rendeltetett tartományokhoz is, ha-
sonló Királyi Pátensek küldtetettek.

Valamint Hildesheim Goslárral egygyütt, a'
feljebb való Királyi Pátens szerént, egy Prusz-
sziai Királyi Örökös sekulárizált Fejedelemséget
— hasonlóképpen a' *Münsteri* Püspöklégnek is Nap-
keletre fekvő, jó ketg = mad része, egy második —
Paderborn egy harmadik — *Eichsfeld*, Mühlhau-
sennel és Nordhauseannel egygyütt, egy negyedik
— így a' kátralévők is egy ötödik, örökös Feje-
delemséget fognak formálni.

Würtzburgból, Augst. 5: dikán. Eichsfeld,
Nordhausen és Mühlhausen, már a' Pruszus se-
regek őrizete alatt vagyon. *Erfurtba* még nem
mentenek ezek bé; kétség kívül ez az oka, hogy
a' Bavarus seregek is még eddig semmi mozdu-
lást nem tettek erre Würtzburg felé: hanem,
minthogy az eddig *Erfurtban* feküdt Cs. Királyi
Batalion az onnan való eljövételre már parautso-
latot vett, és az ólta Pruszus Generál *Vosz* syo-
múl Erfurth felé, gyanítható képpen a' Bavarus
katonaság is mindezen órán meg fog mozdúlni a'
Bavariának jutott tartományoknak el foglalá-
sáokra.

Mind ezek a' körülállások azt bizonyítják,
hogy az ezen munkába vett foglalások, erőszak nél-
kül való egygyezés szerént esnek, és semmi to-
vábbi következtetéstől nem lehet miattok félni,
és a' Régenburgi tanácskozások semmi új válto-
zást nem fognak ezen ily sokáig titokban vólts

munkának végrehelytatódásában okozni. Reményfég van hozzá, hogy 10 napok alatt az egész munka ki fog hírdettetni.

A' Münsteri katonafág eddig 6 Regementekből állott, a' melly már most a' környülálások szerént, valsmint szintén a' Paderborni és Hildesheimi katonafág is, nem el o szlani, hanem a' Pruzszus fegyveres erőhöz tsatóltatni fog.

Berlinből, Jul. 31: dikén. Innét a' Frantzia Külső Minifter Talleyrand Perigord és a' volt Berlini Frantzia Követ Gen. Burnonville számokora, a' Király képevel ékeskedő két drága pikli-
sek küldettettek Párisba.

Aschaffenburgból, Aug. 6: dikán. Minekutána a' mi boldogúit Választó Papi Fejedelmünknek meghidegüt tette a' nyútóztatóra egész paradéban ki tettetett, és két napok alatt szüntelenül való imátság mellett ottlett volna, tegnap elt-
véli 7 órakor minden harángjainknak gyászoló hangja közben, a' Kastély kápolnájába bé vitet-
tetett, a' melly tisztelettel ilyen ceremóniával ment véghez: —

„Elöl ment a' Választó Fejedelmi Udv. Kurir egy póltzával, gyászos köpenyegben, mellette két szolgák fákjakkal — azután mentek az itt lévő Szerzetes Papok gyértyákkal — ezeket követtek a' Fő Papság, Kánonok, 's egyebek — itt jött a' Gyontató Pap az idvezültnek szivével, kit két fákjas Komornyikok vettek körül. — Ezekután hozták 10 Testörzök a' holt tettet; a' több Testörzök pedig meg fordított puskákkal vették körül a' tettet — Hat tisztek fákjakkal mentek hasonló képpen két felől a' test mellett, 4 tisztek pedig a' koporsó posztójának 4 szegeleteit fogták; a' koporsót kísérték, az atyafiak, a' fő Kamarás úr, a' fő Marschal, a' Státus Minifter a' Tanácsosok, minyájan gyászos köpenyegekben

— végezetre az Udvari orvos — a' Liberíás tse-
lédek, és az illálló béli személyek. — A' téme-
tése néhány napok múlva fog meg esni fő mél-
lóságához alkalmaztatott pompával.

Nagy Britannia.

Valami 6 hetek alatt több mint 1800 *Irlan-
dus* lakosok ezettek hazájokból által az Északi
Amériikai Respublikába, a' melly környülállás nem
kedves az Aoglus országlószék előtt: de nem gá-
tó hatja meg.

A' múlt Jul. 28. dikán megint egy új vendég-
féget adott a' Nagy Britanniai Korona örökösse
a' Wallisi Hertzeg, a' mellyen mind azok az An-
glus tengeri herólok, a' kik magokat ebben a' ha-
dakozásban meg különböztették, jelen voltak. —
A' vendégfég más nap reggelig tartott.

Néhány Londoni újjág levelekben olyan elő-
adások olvastának, a' mellyekben arra kéréte-
tik ez Országlószék, hogy táltsa meg London-
ban a' *Garnerin* levegő égbeli útazásait, mind azért,
hogy az tsak egy minden tzél nélkül való idő-
töltés, mind pedig és kiváltképpen azért, hogy
annak alkalmatosságával igen sok féle szerentsét-
lenfégek, tolvajságok, és egyéb gonofságok men-
nek véghez a' teméntelen özfze fereglett nézők
között. Az előbbeni alkalmatossággal egy zsebe-
léshez jól értő embert akkók értek rajta és tsip-
tek el, mikor már a' 7. ik óra is a' keziben volt,
mellyeket mind azon alkalmatossággal lopott volt
el. Egy vad ökröt is a' sokaság közzé szálasz-
tottak a' mélszárosok, és gondolni lehet mely
sok zürzavart okozott tsak ez is annyi nép közt.
A' nagy lármában egy fa alkotmány sok nézők-
kel le omólván, egy ember haláloson megsebes-
sedett: Sokaknak pedig kinek a' keze kinek a'
lába tört ki erősebben vagy gyengébben, Gon-

dőlják, hogy ez az állás is valamely gonosz emberek mestersége által omlott le, hogy a' lárma annál nagyobb lévén, ők annál többet lophassanak. Sokkal épületefebbnek állítják lenni ezek a' levelek, ha azt nézi a' nép, hogy 300 arvagyermekek a' Státus javát előmozdítani kívánó emberbarátok fedgelme után, meg ruházva, tanítóik és nevelőik társaságokban sétálnak szép renddel az utzákon.

Közönségesen erősitik, hogy a' nem soká öfzfegyülendő új Parlamentális tagoknak két harmad részek kereskedőkből fog állani. — *Dundas* volt Hadi Minifter is tsakugyan választotta magát egy választói jussal bíró de annyira elpufztúlt városban, hogy a' választás végett egy színt kellett az öfzfze gyülekezésre építeni.

A' Londoni egygyik udvari Ujság ilyen formálog ír erről a' már véghez ment parlamentális választás béli munkáról: — „Előre könnyen lehetett gondolni, hogy a' mostani választás munkája egy olyan öfzfzes és kritikusan hadakozás után, az abban részterülő sok féle gondolkodású embereknek külömbkülömbféle hajlandóságokhoz képeft, és a' még sok elmékben máig is egészszén le nem tsendesedett heveffég miatt, nem minden lárma nélkül és nem éppen úgy fogna véghez menni, mint kívánni lehetne. Tsakugyan sohol nem ment a' választás még is olyan lármaso: véghez mint *Westmünsterben* (a' hol mint már meg írtuk, *Fox*, Admirál *Gardner*, és egy Kótyavetyélő Bízto: *Graham*, voltak a' Kándidátusok, 's a' kik közzül tsakugyan most is a' két első választódtak). Minekutánna a' választás meg eflik, és a' választottak neveik a' nép előtt az arra keffült állásról, mellyre ekkór a' választottak is ki szoktak állani, kiáltatnak, ez az állás a' régi bévett rendtartás ízerént a' népnek adattatik, a' melly annak,

azonnal hogy az említett személyek rolla le szállottak, féjszékkel és bárdokkal néki rohan, ölfize vagdalja, és az el kaphodott défzka és egyéb fa darabokkal, ki egy ki más felé szabad. Képzelni lehet, melly nagynak kell itt ilyenkor lenni a' tajongásnak. Hanem, nem emlékeznek, hogy a' nép valaha olyan zabolatlanúl viselte volna ezen ceremonia alkalmatosságával magát, mint most. A' fedél le zuhanván, egy embert anyon nyomott, a' lábát vagy kezit pedig fokaknak ki törte.

Az is szokásban vólt eddig, hogy mikor Fox vagy más a' nép előtt hozzá hasonló kedz vességgel bíró Parlamentális tag, újontan választatott, a' nevezett állásról egy karos-székre tétetett, és 10—12 erős emberek vállaikon viettett az utzákon azon fogadóig, a' hol a' baráttyai gazdag terített asztalnál örvendezve várták. Most el nem fogadta Fox ezt a' tífzeletet is, mellyért ilyen szavakkal mentette magát a' vendégség után: — „Azon személyek között némelyek, a' kik újontan az én választatódásomra vokfóltak, nem vették talám jó neven, hogy ezen alkalmatossággal meg nem engedtem, hogy a' vállaikon hozzanak a' szokás szerént ide. De ugyan ki ki ítélje meg, parádézhattam volna e' én most az utzákon, örvendező kiáltozások között, azt tudván, hogy a' választósállásnak lerontatása alkalmatosságával, egy ember meg ölettegetett, és sokak keményen meg sebesedtek. Nem nagyobb-nak kellett e' itt a' szánakozásnak lenni az örvendezésnél!“ — Ezen szavak nagy helybehagyással fogadtattak, és azon lármát is lecsendítették, a' melly már nem kevés graditsra lépett vólt.

A' mostani választás alkalmatosságával jó részt ki hullottak 200 régi tagok a' Parlamentomból; és magok az oppositzió részén lévő le-

velek meg adják a' Mostani Ministerek' egyenes-
ségeknek, azt, hogy sok elzúdnoknak fe folyók
alatt nem mutatnak a' Ministerek a' választás
munkájához olyan kevés befolyást, mint a' mos-
taniak. —

Egyéb eránt, hogy a' választások alkalma-
tosságával a' isendőség oly bajon állhat fean,
ez onnet van, hogy az Anglus Konstitúció ere-
je szerént, egy katonának sem szabad a' választá-
sok felé közelíteni.

Magára vonta még a' Middlesexi választás
runkája is nem kevés a' közönség figyelmességét.
Itt *Byng*, *Burdett*, és *Mainwaring*, voltak
a' Káandidátusok. *Byng* felől kérdés sem volt,
hogy ne választassék: hanem *Burdett* és *Mainwar-
ring* felett vetélkedtek sokáig a' választók, mind
addig, míg *Lord Russel*, *Fox*, és *Sheridan* meg
ijedvén, hogy *Mainwaring* talán győzedelmes-
kedni fog a' barátjokon, *Burdett*en, ők is ki men-
tek le iráthatatlan trállával, és lármával *Middle-
sexbe*, és az öpíntfogások által fel Cindítottván
a' nép, úgy esett, hogy nem *Mainwaring*, hanem
Burdett választott.

Elgyes Levelék.

Párisból, Jul. 30-dikán. — „Az *Ottomannus* Bi-
rodalom, így szól a' *Konzuláris Moniteur*, oriasí
lépésekkel siet a' maga feloszlatódása felé. Har-
madik *Selim* Szultánnak egy gyermeke sincsen;
egész héten által a' Serailban ül: csak pénteken
láthatni, mikor a' *moschéba* (templomban) megyen.
Fiatal korában mutatott egy kevés katonai bátor-
ságot, a' mellyért a' Jantsárok által Csáizárrá
kiáltatott. — „*Paswan Oglu* már 10 elzúdnéje
folytatja a' Török Birodalom kebeliben a' polgár
ri háborút. Csak 8 napokra jött volna *Selim*,
Adrianopolyig, *Paswant* eddig már rég lemmivé

tehe te volna, a' ki ellenben hatalmasabb ma, mint valaha volt. A' *Jerusalemi* Baitchát a' lakosok el űztek, és *Jaffába* fuott. A' *Persiai* Schach egy Orosz táborral verekedik. *Egyiptomban* a' Beyk hatalmaskodnak. Ez szerént mindennütt ingadoz a' *Diván* hatalma, &c. &c.

Londonból, Jul. 30: dikén. Azok az Anglus kereskedők, a' kik az úgy nevezett *Levantei*, az az, a' Török tengerpartokon és szigeteken való kereskedést folytatják, egy követtséget küldöttek a' Nagy Britanniai Státus-Titoknakhoz, külső dolgokra ügyelő *Minister Hawkesbury*hoz, azt tudakoztatván tőlle, hogy valyon azok a' zenebonák a' mellyek a' Török Birodalomnak külömbkülömb részeiben jelengtik magokat, és a' melly k annak, magát az ő lételét is fenyegetni láttatnak, nem fognának e' az ő kereskedésekre nézve is veszedelmesek lenni? a' melly ha valósággal így lenne, egy vagy két hadi hajót kívánnak magóknak, hogy azoknak óltalmak alatt kereskedő hajóikat a' Török kikötőhelyekből haza hivathassák. *Mylord Hawkesbury* minden jóval bízatta az említett kereskedőket: azoközben tsakugyan ígért nékik két Frégátokat az ő *Levantei* kereskedéseknek bátorságban való maradására. Nem teheti fel, mond továbbá a' *Minister*, hogy valamely Hatalmasság az *Ottomannus Birodalom*' egész szűségének meg sértésére valamit el közetni szélözna. Ha a' *Porta* meg találta volna a' *Frantziáknak* (a' mellyből ő tsakugyan semmit nem tud) a' *Fekete tengeren* való kereskedést engedni, bizonyosok lehetnek az Anglus kereskedők a' felől, hogy a' *Frantziák* semmi olyan kereskedés béli privilégiummal nem fognak a' *Levanten* bírni, a' mellyel bírni nem fogaak ott az Anglus kereskedők is.

Külömbkülömb *Londoni* levelekben, ilyen

meg jegyzések olvastatnak a' Porta állapota felől:

„Az az Algíriát illető levél, a' mely a' Párisi Moniteurben hivatal szerént való módon kiadattatott (így szól a' Londoni Morning = Post), ki = nyilatkoztatja, hogy mitől féltet az Algíriai Fejedelem. Egy ilyen Hatalmasságnak el enyészését, a' mellynek léte, valósággal már régen nagy gyalázatjára szolgál a' pallérozott Európának, kívánni lehet. Egy Algíriai Frantzia Koloniát, nem ok nélkül kívánhatna a' Frantzia Országlószék. Ekkór *Tunis* is tölle fogna függeni: a' Nagy Britannióval való tengeri hadakozásban pedig, valamint szintén Egyiptomra nézve, meg betsülhetetlen lenne Algier a' Frantziáknak.“

„A' *Morning = Chronicle* így szól: — „Lehetetlen, úgy mond, hogy a' Fr. Első Konzúl bé hant szemmel nézhesse tovább a' Török Birodalomban folyó zürzavaros környülállásokat. Már ez előtt jó ideje, hogy meg jegyeztük, hogy egy Frantzia hajós csoport az Olasz kikötőhelyekből kivezett légyen, nem tudják hová, tsak gyanítják hogy a' Török szélek felé. Ez már ma nem látszik titoknak lenni. *Morea* elfoglalására 11 ezer Frantzia katonák rendeltettek ki. Ha ez így van, gondolható képpen a' maga szokott előre való vigyáza szerént meg készített réá az Első Konzúl minden útakat, nem gondolhatni, hogy gátoltatni fogjon egygyiktől is azon Hatalmasságok között, a' kik halznot remélhetnek a' dologból. Tsak Anglia fog, jelen való környülállásai miatt, rész = vétel nélkül való szemléelője lenni e' fontos munkának, &c.“

„A' figyelmetellégnek egy fontos pontja, ha leszsz belölle valami (ezek a' Londoni Kurir ki fejezései) mostan a' Török Birodalomnak és az Afrikai Barbarus Fejedelmeknek ingadozó állapotjuk. Minden javasolja, sőt szüklégellé teszi,

az ő meg ofzlattatásokat. Jéruzalem és Syria a' Kereszténység tulajdonaik: Görög ország, és a' híres Carthágó, hasonló képpen a' pallérozott világ tulajdonaik (vóltak). A' mesterségek és tudományok sietnek Görög ország felé vízfzsa. A' Kereszt, útban van a' Sz. Sophia temploma teteje felé. Európának néhány tengeri ragadományból élő Afrikai Fejedelmek által való megaláztásának, ma hónap vége leszen. Egy új jövendőnek hajnala hasad; új ditsőffégnek napja sugárlik. Nem soká módunk leszen, jó renddel, folytában, és környülálláfoson írni a' történeteknek ezen új másjáról.

Helvétziai Respublika.

Itt koránt sints még tsendeffég. Az apró Kántonok semmit nem akarnak az új Konstituzióból tudni; készebbek el válni a' nagyobb Kántonoktól, és magokban egy kitsiny újfüggetlen Respublikát formálni.

Magyar Ország.

Egerben, Aug. 5: ikén. Mind azon tsapásokat, a' mellyek ezen külömben is nyomorúlt várost egy kevés üdőtől fogva sanyargattyák el halgatván, és elő szamlálni se kívánván azokat a' ki pótolhatatlan károkat, a' mellyeket az irtóztató tűz, és annak szomorú következései mainapig sem szűnnek meg okozni, majd itt majd amott döntvén le egy falat, vagy bóltajtást; el melőzvén azon ifzonyatos romlást, a' mellyet a' mult Karátson hovának harmadik napjára viradóra a' várnak, a' város leg szebb, legnépesebb, és leg szűkebb része felett való bástyája leomolván okozott, a' melly által nem tsak egynéhány szépen épült erős kö házak öszve töretek, ha

nem nyóltz ember is oda nyomatván, azokból három huzatott ki elevenen, sőt az egész vár alatt lévő utzákból télnék idején, a' város egy része tűz által meg lévén emészelve, a' szállósoknak leg nagyobb szükében házából ki menni kéntelenítettvén, ki mondhatatlan inségére ezen városnak okozott. Ezeket, tsak azért is el mellőzvéu, mondám, mivel már a' múlt esztendőben történtek, tsak azt a' szerentsétlenséget kívánom, most említeni sok féle tudományoknak abból leendő vételére, hogy itt régtől fogva találkoznak a' város napnyugoti részén a' minyárt a' Szőlők alatt egy igen kies pástnak a' felső részén Kalvária formára épült tiz meg lehetőz nagyságú kő oszlopok az Üdvözítő különkülön szenvedéseit ábrázoló kő faragásokkal, ezek között egy a' múlt Juliusnak 29 - ik napján véletlenül, és minden előre gondólhatatlan szerentsétlenséggel dél utáni két óra tájban öszve omólván, egy, mind tanulására, mind pedig erköltsére nézve dísfiretes, Philosophiát tanuló ifjút, a' ki annak árnyékában akkor is, a' leg újabb Királyi rendelések szerént a' Keresztény tudományt tanulta, az omladék közzé temetett, úgy hogy mikor ki vétethetett az omladvány alól, már öszve rontsoltatása miatt emberi ábrázatot se mutatott; a' kiis más nap az ide való számos tanuló ifjuságtól pompásan el temettetett. Ezen tanuló társának illy véletlen és valóban szerentsétlen sorfán meg bosszszonkólván a' tanuló ifjúság, más nap, mindenkor ott lévén az ifjúságnak mind mulató, mind tanuló helye, neki mérvén azon oszlopoknak, egyet közöttök a' melly leg gyengébben állott, és harmad nap ismét egyet le döntött. — Már ebből ezeket tanulhattuk. 1. Hogy midőn valaki istenes indulatból valami ilyen épületeket tisztítat, annak igazgattatásárúl is gondoskodgyon, mert tudja meg azt, hogy senki többé gondgyát nem viseli.

2. Hogy a' tanuló ifjúságnak leg alkalmasabb tanuló helye a szobája, vagy a' szabad levegő.
 3. Hogy az ember soha se tudja, hol éri a' vezedelem; és igen szemesnek kell lenni az ifjúságnak a' vezedelmek kerülésében.

Ugyan azon a' napon tudniillik Juliusnak 29-ikén meg érkezett városunkba az ő Felsőge Apostoli Királyunk különös kegyelméből előbbeni virágzásában helyheztetett *Cziszteroziták*-nak érdemes, nagy tudományú és tapasztalásu Apáturja *Suman Theophil* Ur, a' ki is az itt volt Cziszteroziták el őzlatása után egynéhány elz-tendőkig mint világi pap az ide való Kir. Gymnasiumot igen ditsiretesen igazgatta, de szent hivatása mindenkor igaz szerzetes szívében malomkő formán feküvén, le tette ezen hivatalyát és az Aultriában lévő Izent keresztii Cziszterozita Apaturságba kéredzett, gondolván, hogy ott már öregebb idejében meg fogna nyugodni, de nem sokára maradhatott ottan, mivel széles tudományának és az ifjúság nevelésére igen alkalmas adományokkal fel ékelítettett Természetiéli hajlandóságának fénye a' rejtek helybül is annyira ki tsillámlott, hogy onnét a' Szombathelyi. mind Királyi Gymnasium mind pedig Püspöki Liceum igazgatására emeltetett, végre pedig a' Páztói Cziszterozita Apaturság vizsgálva adattatván Apaturá lett. Még pedig a' mi nevezetes, és ötet főképpen magasztallya, az, hogy, mind a' Felsőgtől ő volt ki nézve az Apaturságra, mind pedig midön ő Felsőge olly különös kegyelmességgel viseltette ezen újonnan vizsgálva helyheztetett Rendhez, hogy az Apaturnak választását annak még életben lévő tagjaira bízza, ugyan azon Nagy érdemü férjüü választatott.

* *

Mind a' hazánkból mind a' külföldekről ér-

kező leveleink, arról a' mezei gazdasági kedvetlen környülállásról tudósítanak, hogy az üzög tsaknem megmondhatatlan károkat okozott az idén minden felé a' búzavetésekben. Ide nyomtattunk egy párt ezen levelek közzül: — „

Mindszenten Jul. 5=dikén. A' Magy. Kurir mellett járó Gazdasági munkában egy Felsőes tárgy, az üzögnek, a' búzat Ország szerte fogyásztó ezen métely orvoslásának próbája, a' mely hasznos végre, sok nagy tapasztalású Uraknak leveleik, a' Kurir által kiadattatván, azoknak gyönyörködtető olvasása közben, vólt szándékom az azokról való reflexiomat a' Kurirnak meg írni; de látván, hogy azon érdemes írók egész meg határozással többnyire, mint megtáfolhatatlan igazságot, a' magok értelmeiket, úgy írják le: nem láttam illendőnek ezen tárgyról írni. Most mindazonáltal a' búzában, mindenütt lévő fok üzög szolgáltatván alkalmatosságot, mind a' tisztelt levelek olvasásából, mind saját tapasztalásomból a' mit tanultam, meg írom, de tsak úgy mint magam értelmét, nem pedig meg állított igazságot:

1. Én azt tartom, hogy a' mostani sok üzög, a' tavalyi effős aratástól vagon, a' melytől jövővödöre is félhetni.

2. Az üzögnek szerző oka mindenkor a' vetni való magban van, és a' ki kilés után soha sem, vagy igen ritkán adhattya olyan ok elő magát, a' mely miatt üzög formálódjon.

3. A' meg ért búza jó magnak, de a' nagyon el ért üzögös léfzen.

4. A' nagy rekkenő melegben nyomtattott búza üzöggé válik, a' mely a' nyomtatás közben meg ázik, üzögös léfz ha soká áll.

5. Hogy a' pátzolás által a' magot meg lehesen orvosolni, azt el hiszem, de azt nem próbáltam. Én így tselkefzem:

6. Az első aratásban a' magnak való búzáat le kaszálván renden hagyom, hogy az első ottan verie, ha jó száraz időre fordul, ki száradván, el nyomtatatom.

7. Ha a' nyomtatás közben meg ázik: vagy mindjárt el vetem; vagy nem igen hæv nap fényen meg száraztom.

8. Tavalyi magot, (ha nem hibás) vetni leg jobbnak tartom. — Ha ezen gondolataimban el tévedtem. jó ízivel el fogadom, a' jó úba való igazítást.

A' mi vidékünkön igen szegény aratás vagyok, a' Keresztek ritkan telnek, üfzög pedig igen sok van.

A' Máléhoz kevés reménység vagyok, a' jókori vetés ki nem kelt, a' szárazság miatt: többre. Ize igen kéfön vettetett, úgy hogy Juniusnak utolsó hétiiben egyre vetették a' malet, sőt hallatlan dolog! Juniusnak első napján is sok még elsőjére nem kapállódott meg, ha Septemberben dére leiz nagy éhlegez okoz.

Zilah, Jul. 25: dikén. Reméllem, talám nem lesz alkalmatlan ezen jegyzést ide írnom, mint-hogy a' minapában az üfzögről hosszasan irtak a' Kurir irói fektudósok tapasztalásából. Ez ugyan a' mit irók egy tudatlan paraszt ember observatioja: de még is alkalmatosságot szolgáltathat a' tudósoknak a' gondolkodásra, mindazért hogy az ő tapasztalását mintegy huszonkét esztendő el forgása bizonyította, mind azért hogy az ő tapasztalása másokéval, leg alább a' kikeről irtak a' Kurir, ellenkezik. Ez egy Nagyfalusi lakos az oda való lakosok közt igen első gazda, ezzel a' minap találkozáván egyéb gazdaságot illető beszélgetések közt az üfzögről is szollottunk, ő azt állította, hogy egész 22 esztendő alatt soha üfzögös búzája nem völt, 's most fiats a' midőn az egész ha-

tár 's az orfrág is ezzel tele van, azoknak sints pedig sem most sem máskor, a' kik az ő búzájából vetnek. Ő úgy szokott, hogy a' vetni való búzáját legelőször arattya le, még azt szereti ha kevés zödes, keresztbe rakván, mikor egyéb dolgát végzi, először is ennek nyomtatásához fog — jókor szánt neki, 's jókor a' földbe veti — és soha még üszög benne nem volt. Méltónak tartanám, hogy próbát tennének erről, kitsinyben, mindazért hogy mások tapasztalása mást mond, mind azért, hogy ha ez igaz talánna lenni, könnyebb mód volna a' fregny sorsú emberek vetéseknak az üszög ellen való megmentésere, a' kiknek nints abba módjok hogy elzandöről elzandöre tartogassanak búzáat.

Straszbürgből, Jul. 23 - dikán. Minthogy minket már most mindenek felett a' földnek termései illetnek, méltó hogy erről is rövid emlékezetet tegyünk. Arpánk elég termett. Rozs nálunk kevés terem. Közöségesen a' tiszta búzáat vetjük; a' mi mezei munkáinkat ezzel táplálódnak; ennek leg több is a' tápláló ereje; olykor árpa, török-búza, és bablisztet szoktak közébe elegyíteni. A' búza aratásunk igen szép: csak üszöggel van erőssen tele, melyből eddig alig tudunk valamit. Tavaly, a' hozzás hadakozás miá minden gabonánkból ki fogyván, az aratással lietni kellett: következésképpen éretlen mágot kellett vetnünk. Az itt lévő Merei gazdaságot tárgyzó társaságtól már még tavaly meg intettünk az idei aratás felől. Kivánni lehetne, hogy szantóvetőink hozzá szoknának a' két elzandős, jó ért, és vallogatott magvetéshez.

(A több egyéb ide tartozók a' jövő M. Kurirban következnek)